

Yksimielisyyden voitto.

Kertoelma.

Turku, Ammattilaisten Kirjapaino, 1903.

I.

Jylhän metsän sisälle, synkkään korpeen, oli avautunut työpaikka. Laajasta, hyvää kivilajia olevasta kalliosta piti ryhtyä valmistamaan kivitարpeita useampiin suuriin rakennuksiin läheiseen suurkaupunkiin, joka oli maan rajan toisella puolella, mutta jonne rautatien välityksellä oli valmistuvat tarpeet helppo kuljettaa. Kun työhön tarvittiin suurempi määrä työvoimaa ja työtä riitti varmasti useammiksi vuosiksi, tulvasikin paikalle kivityöntekijöitä suuremmat määrät, sekä oppineempia ammatissaan että vähemmän taitavia. Ja kun työnteettäjille oli sitä edullisempi mitä enemmän työvoimaa heidän käytettäväkseen karttui, niin saivat tarjoutuvat kaikki työtä.

Uuden työliikkeen omistajina oli kolme nuorempaa miestä, jotka olivat työnantotalalla vähemmän kokeneita. He eivät olleet elämäkoulussa vielä ehtineet hankkia perinpohjaisia tietoja rahavaltaisen yhteiskunnan talousopissa, eli kuinka pääomain avulla on toisia häikäilemättä kasvatettava, vaikkapa tämä kasvattaminen käypikin työntekijäin työntulosten suurimman osan anastamisella. Sen vuoksi, koska he olivat vielä tottumattomia työntekijäin työntu-

losten perinpohjaisempaan nylkemiseen, tulivat he määränneiksi töissään kohtuullisemman palkan, nykyään tavallista mittapuuta käyttäen.

Työt lähtivätkin käymään hyvässä vauhdissa ja suotuisa ja kaunis kesä puolestaan aiheutti työmiesten saamaan hyviä tuloksia töissään. Työntekijät olivat tyytyväisiä tuloksiinsa, sillä rahaa tuli jos menikin. Elantotarpeet olivat tosin paikkakunnalla näin laajan liikkeen syntyessä nousseet hinnoissa, kun tarpeita täytyi lisäksi kuljettaa läheisestä Sekalan kaupungista, mutta töistä saatiin sentään niin paljon, että hyvin elettiin ansioilla. Samoin olivat alussa työnantajatkin tyytyväisiä tuloksiin, sillä samalla kun työntekijät onnistuivat töissään, myös heidänkin taskuunsa tulvi kolikoita — sillä eroituksella vaan että niitä juoksi heille suuremmalla vauhdilla.

Mutta aika aina kehittää ja ajan mukana kehittyivät työnantajatkin alallaan. Pääoman kultainen koulu alkoi antaa heillekin opetusta samalla tavalla kun tuhansille muillekin. Kun rahaa tuli runsaasti, niin sen tenhovoima vaikutti, että työnantajat alkoivat ajatella miten tuloja voitaisiin edelleen isontaa. Entinen tyytyväisyys katosi ja tyytymättömyys työn tulok-

siin sai vallan. Työmiesten ansioita alettiin katsoa liian suuriksi ja hiljaa hiipi työnantajain mieliin toivo, että työmiesten ansioita olisi pienennettävä omaksi eduksi. Ensin tämä toive hiipi mieleen ikäänkuin varkain, viipymättä siellä muuta kuin hetken. Mutta sen jälkeen tämä alkoi vähitellen uudistua ja viimein aivan kotiutui yhtiömiesten mieliin. Aluksi oli jokainen pitänyt mieleensä pälkähtäneen ajatuksen omana tietonaan, tohtimatta sitä vielä toisille ilmaista. Mutta kun ajatus mieleen enemmän kotiutui, niin tuli halu sen toisillekin ilmaisemiseen. Ensin otettiin keskenäiseksi puheeksi töiden hyvä menestyminen. Siitä kääntyi se ikäänkuin itsestään mietteiksi, miten paremmin saataisiin työt onnistumaan ja näitä teitä tultiin lopuksi siihen, johon jokaisen halu oli. Vanhin yhtiömiehistä, Lahti nimeltään, sai ensiksi tulkita kaikkien halun ilmoille.

— Meidän työmiehemme onnistuvat hyvin töisään, tekevät hyviä urakoita ja saavat runsaat palkat — sanoi Lahti.

— Se on totta — säestivät toiset.

— Mutta enemmänkin he voisivat ansaita, jos tahtoisivat. Voisivat olla ahkerampia, tehdä hiukan pi-

temmän työpäivän ja niin pois päin. Mutta nyt kun he vähemmälläkin saavat hyvät tulokset, niin mitäpä he viitsivät liijaksi itseään suotta vaivata. Lienemme tehneet alussa erehdyksen, kun näin korkeiksi palkat määräsimme — jatkoi Lahti.

— Aivan niin — lisäsi toinen kumppanuksista, Raitio nimeltään. — Meidän vaivanpalkkiomme näyttää kovin pieneksi kutistuvan ja kenties yhä vaan vähenee. Tulee epäedullisemmat suhteet meille ja niin jäämme mitättömille palkoille, kun työväkemme meidän kustannuksellamme nauttii korkeita tuloja. Ei missään lähiseuduilla makseta niin hyviä palkkoja kuin juuri meillä. Eipä olekkaan ihme, jos aina onkin työhön pyrkijöitä.

— Niin, sitäpä minäkin ajattelen — sanoi Lahti. — Voisimme kenties jonkun verran vähentää työpalkkoja ja siten hiukan kohtuullisemmin tasata työmme tuloksia, joista nyt työväkemme nauttii suuremman hyödyn.

Puhe oli jokaisen mieleen, sillä nuo mainitut seikat antoivat ulkoa nähden tukea aikeelle ja että muka siten jokainen voi suuremmitta omantunnon tuskitta ryhtyä tuohon aikeeseen. Mutta sydämessään jokai-

nen vaan mielti, että tässä on hyvä tilaisuus lisätä tuloja työväen kustannuksella, tulematta enempiä toverien kuin muidenkaan silmissä näyttämään kiskojalta, kun muka näin selvät syyt puolustivat palkkojen alentamista.

— Se on siis päätetty asia, että palkkoja alennamme — sanoi Lahti. — Kuinka paljon alentaissimme, että siinä tulisi oikeutta molemmiin puolin? Esimerkiksi viisitoista prosenttia; se ei olisi mikään niin suuri alennus työväelle, mutta meidän asemamme olisi siten paremmin turvattu, jota se tuskin on, jos entistä menoa annetaan asian mennä.

— Ei sentään niin paljon — puuttui kolmas yhtiömiehistä, Kaijanen, puheeseen. — Voisivat pahat kielet sanoa meidän vaan oman taskumme täytteeksi palkkoja alentavan. Näitä epäoikeutettuja puheita välttääksemme olisi paras, että tyytyisimme pienempään alennukseen. Kymmenen prosenttia ehkä riittäisi.

— Hyvä on, se on paras — sanoi tähän Raitio.

— Kuten tahdotte. Minä vaan ajattelin, että ehkä ei liikaa olisi ollut viidentoistakaan prosentin alennus. Mutta sama se on kymmenenkin prosenttia. Ja onhan

ottamattomassa varaa vasta ottaa, jos tarvitaan. — Se on siis päätetty asia. Mutta tämän toimeenpanossa tulee nyt olla järkevä. Parasta on ettemme pane päätöstämme täytäntöön heti, vaan valmistamme ensin maaperää sille. Tulipalossakin jos tuli heti ilmiliekiin leimahtaa, se pian saadaan sammumaan, kun ajoissa vaara huomataan, mutta jos tuli ensin kytämään alkaa ja siitä vähitellen kehittyy, niin se useimmiten rakennuksen poroksi viepi. Samoin meidän on tässä tehtävä valmistukset. Parasta on että lykkäämme alennuksen toimeenpanon tuonnemmas, kunnes alkaa tulla hiukan syksympi. Sitten ehkä on sitäkin parempi tilaisuus täyttää aikeemme.

Tuuma miellytti toisia ja niin tuli yhteisesti päätetyksi, että päätös pannaan tuonnempana täytäntöön, kunnes on ensin valmistettu tarpeellisia edellytyksiä sen onnistumiselle.

Tästä lähtien muuttui yhtiömiesten käytöstapa työväkeään kohtaan. Milloin mistäkin seikasta alkoi kuulua tyytymätöntä murina. Alettiin puhua korkeista palkoista, jotka vievät koko yrityksen kumoon, kuinka työt täytynee keskeyttää, jos samaa menoa jatkuu, koska yhtiö nähtävästi joutuu häviölle, kun alus-

sa on väärin laskenut työn kannattavuuden. Tämän suuntaisilla puheilla tahdottiin valmistaa työväkeä sietämään tehtävän alennuksen.

II.

Kolme viikkoa on kulunut siitä, kun yhtiömiehet olivat päättäneet tehdä palkkojen alennuksen. Tällä ajalla on tehty työtä siihen suuntaan, johon päätettiin silloin. Ja näinä kolmena viikkona tehdyn työn katsottiin olevan kylliksi murtamaan niidenkin työmiesten vastustuksen, jotka ehkä kovimmin tulisivat asettumaan alennusta vastaan.

Erikoisella, kirjoitetulla julistuksella, joka naulatettiin työkalupajan seinään, ilmoitettiin työväelle, että seuraavasta tilistä lähtien tullaan palkkoja alentamaan niin ja niin paljon kultakin lajilta eli keskimäärin vastaten kymmenen prosentin alennusta, koska ilman tällaista alennusta on mahdoton töitä jatkaa. Lopuksi toivottiin kirjoituksessa, että työväki olisi tähän olojen pakottamaan alennukseen tyytyväinen, koska ainoastaan tämän toimenpiteen kautta voidaan työssä olevalle työmiesjoukolle taata eteenkinpäin toimeentulo. Tyytyväisyytensä tai tyytymättömyytensä uuteen taksaan, tuli työväen julaista ennen seuraavaa tiliä.

Utelijaina ja ikäänkuin jotain paha aavistaen riensivät työmiehet tarkastamaan seinään naulattua ilmoitusta. Se teki miltei kaikkiin masentavan vai-

kutuksen. Ainoastaan muutamiin harvoihin vaikutti katkeroittavasti, sillä he käsittivät sen aiheuttajana olleen pelkästään suurempien voittojen himo isännistölle.

Näiden harvojen joukkoon kuului eräs Moukari-niminen mies, joka oli vasta työpaikkaan saapunut ja kuului ennen mainitun läheisen Sekalan kaupungin kivityöntekijäin ammattiyhdistykseen.

Työväki aikoi nähtävästi alistua isännistön määräykseen. Tämä suututti ja suretti Moukaria ja niitä muutamia miehiä, jotka olivat samaa mieltä hänen kanssaan. He koettivat toverilleen selittää vaaraa, joka alistumisessa piili vastaisuudessa työväelle. Mutta paljonkaan vastakaikua eivät he tovereissaan jaksaneet synnyttää, sillä nämä olivat vielä tietämättömiä siitä, että työväellä on käytettävänä eräs voimakas ase, joka on *yksimielisyys* ja työpaikan menettämisen pelko teki heidät aroiksi.

Tilipäivän aamuna tuli isännistö työpaikalle kysymään, josko työväki on tyytyväinen uusiin palkkaehtoihin. Enemmistö vastasi puoliksi epämääräisesti, sanoen vaan, että mihinkäpästä tästä osannee lähteä, tai jotain sen tapaista. Moukari tosin muutamien to-

veriensä kanssa uskalsi huomauttaa alennuksen koh-
tuuttomuutta, koska työ kyllä tuottaa heidän mieles-
tään riittävän voiton. Mutta heti kun vastaansanojat
olivat ehtineet sanansa sanoa, tiuskasi Lahti:

— Ettekö siis tahdo tyytyä? Jos ken ei tyydy, niin
saa mennä!

— Emmepä juuri sitäkään tee — sanoi Moukari. —
Olkoon menneeksi, että tyydymme *tällä kertaa*. Jääm-
me työhön, sillä meillä on täällä vielä jotain tehtävää.

Tämän kuullessaan kuiskasi Lahti tovereilleen:

— Tuossa on vaarallinen mies meille. Hänen suh-
teensa tulisi meidän olla varoillamme.

Sitten kun mitään vastaansanomisia työväen puo-
lelta ei kuulunut, ilmoitti Lahti uuden palkkataksan
astuvan voimaan, sekä toivotti menestystä työväen
työlle, vaikka asema olikin pakottanut palkanalen-
nuksen.

Isännistö lähti kysymyksen näin onnellisesti sel-
vittyä Lahden kotiin, jossa tämän iloisen tapahtuman
johdosta pantiin pikarit pöytään ja tapahtuman muis-
toksi maisteltiin maljoja ja riemuiltiin tämän onnelli-
sen tuuman johdosta, joka ajan pitkään tuo tuhansia
heidän taskuunsa . . .

— Minua te saatte molemmat kiittää, että saimme tällaisen tulojen lisäyksen — sanoi Lahti. — Ilman minua olisi työväki saanut pitää entiset palkkansa ja me olisimme saaneet tyytyä entisiin tuloihimme.

— Eipäs niinkään — sanoi Raitio. — Minäkin juuri ajattelin silloin samaa ja mietin jo pitemmän aikaa.

— No niinhän minäkin — säesti Kaijanen.

— Mutta minä sen kumminkin ehdotin, joskin lie-
nee teilläkin kytenyt sama mielessä, kuin minullakin.
Mutta mitäpäsiitä. Iloitaan veljet. Kippis!

Mutta samaan aikaan, kun isännistö näin iloitsi voitostaan, vannoi Moukari itsekseen, ettei toista kertaa tule palkanalennus isännistölle yhtä helposti onnistumaan.

III.

Työt kävivät kivimäessä entistä vauhtiaan. Yhä lisääntyneellä ahkeruudella koetti työväki korvata sitä palkan vähennystä, joka alennuksen vuoksi oli tapahtunut. Isännistö katseli tyytyväisenä tätä ahkeruutta, sillä he tiesivät työväkensä jokaisen hikipisaran lisäävän kolikoita heidän pussiinsa.

Mutta työväen kesken oli palkanalennuksen jälkeen alkanut tapahtua henkinen muutos. Ennen olivat he vähän välittäneet yleisemmistä riennoista, he olivat elännyt vaan omaa yksitoikkoista elämäänsä työhönsä kiintyneenä, välittämättä yhtään muista. Mutta Moukari ryhtyi tarmolla heidän herättäjäkseen, auttaen heidän silmäinsä avaamista ja kehittämällä heitä itsetietoisuuteen asemastaan. Hän alkoi selittää työväelle heidän parasta asettaan yhteenliittymistä ja yksimielisyyttä, kuinka näiden avulla työväki saa mielipiteensä ja tahtonsa kuuluviin ja kuinka äsken tapahtunut palkanalennuskin olisi voitu välttää, jos olisi ymmärretty.

Ensin ukot eivät paljoa kiinnittäneet huomiota Moukarin puheille, mutta vähitellen alkoi yksi ja toinen niihin kiintyä ja siten laajeni hänen kannattajapiirinsä varmasti, vaikkakin hitaasti. Moukari alkoi

levittää tovereilleen työväen sanomalehtiä, jotka hyvin tulivatkin tilaajilleen, kun parin kilometrin päässä työpaikalta oli rautatieasema, jossa oli postikonttori ja tämän välityksellä saatiin lehdet helposti käsiin ja luettavaksi. Ja ihmeteltävällä vauhdilla alkoi työväen lehtien lukijakunta kasvaakin miesten kesken. Aseman lähellä olevissa mökeissä, joissa miehet majailivat, nähtiin iltapuhteilla miehet ahkerassa lukemisessa, kuka mistäkin työväenlehdestä ammentuen tietoja itselleen tästä uudesta opista.

Eikä kulunut pitkälti, kun Moukari puuhasi työpaikalle haaraosaston Sekolan kaupungin kivityöntekijäin ammattiosastolle, johon liittyivätkin melkein poikkeuksetta kaikki miehet työpaikassa. Nämä muutokset saatuaan tovereissaan aikaan, voi Moukari jo sanoa:

— Nyt ovat toverini herätetyt. Nyt ei heitä enää nenästä vedetä. Ja siinä on kaunein palkka ponnistuksistani.

Ja todellakin oli hän isännistölle „vaarallinen mies“, niinkuin Lahti oli sanonut.

Mutta isännistö ei ollut tietänyt täysin tästä työväessään tapahtuneesta muutoksesta. Heillä oli taas

omat tuumansa. Kun ensimmäinen palkanalennus oli niin helposti mennyt, niin oli se kasvattanut isännistölle ruokahalua lisää, sillä tunnettuhan se on, että se kasvaa syödessä. Kateellisina olivat he katselleet taas, että työväki ahkeruutensa kautta sai miltei entisenlaisia palkkoja ja tämän vuoksi arvelivat he, että tätä voitaisiin heidän edukseen pienentää.

Tulevaa talvea vasten katsoikin isännistö olevan helpon panna aikeensa täytäntöön, sillä kukapa talven tullessa uskaltaisi työnsä jättää. Entisiä säästöjä ei tiettävästi juuri kellään ollut, sillä palkat, vaikka olivatkin melkoisen korkeat, olivat elintarpeiden kalteuden vuoksi jotenkin jälestä kuluneet. Isännistö ei tiennyt että työväkeen oli heidän tietämättään kotiutunut järjestymisen aate.

Onnistumiseensa luottaen teki isännistö eräänä syksyisenä päivänä ilmoituksen, että palkkoja alennetaan nyt 15 prosentilla. Tämä oli kuin salaman leimaus työväelle. He näkivät, että tämä oli seuraus heidän ensimmäisestä vapaaehtoisesta alistumisestaan. Mutta asema oli nyt toinen kuin ensikerralla. Työväellä ei ollut nyt aikomustakaan alistumiseen, niin olivat he jo itsetietoisia. Vaikka olikin talvi tulossa ja

monellakaan ei ollut juuri mitään säästöjä, niin eivät he aikoneet tällä kertaa antautua, kuten isännistö oli kuullut. Yksimielisinä aikoivat he turvata itselleen riittävämmän leivän ponnistustensa palkaksi.

Tilipäivänä tuli taas isännistö tiedustamaan tyytykö työväki uusiin palkkaehtoihin.

— Ei! — kaikui niinkuin yhdestä suusta.

— Mitä? . . . Kuinka . . . ? — sopersi Lahti. Toiset yhtiökumppanit mittailivat ällistyneinä toistensa pitkiksi venyneitä naamoja.

— Ettekö aijo suostua? Oletteko kaikki järjettömiä?

— Ei se sentään niin hullusti ole, että olisimme järkemme menettäneet, sanoi Moukari. — Mutta se on sillä tavalla, että nyt ovat miltei kaikki toverini *tulleet* järkiinsä, jota ne eivät viime alennuksenaikana olleet . . .

— Suus' kiini roisto! Tämä on kaikki sinun työtäsi. Sinä olet yllyttänyt toiset meitä vastaan. Muistan sinun uhkailleen viime kerralla, vaikka en tuollaisen miehen puheille osannutkaan silloin panna mitään huomiota, mutta nyt näen sinun olleen turmiollisen opin kylväjän. Kaikki tämä tyytymättömyys on sinun

aikaansaamasi — puhkui Lahti.

— Erehdytte siinä, että tyytymättömyys olisi minun tahii jonkun muun synnyttämä, sillä se on todellisuudessa teidän oma synnyttämänne. Työnantajat tavallisesti itse tulevat tyytymättömiksi työväen työn tuloksiin ja siten myöskin opettavat työväkeä tyytymättömyyteen. Kummako sitte, jos esimerkkiä seurataan? Samoin on nyt tässä laita. Mitä taas palkanalennukseen tulee, niin siihen emme ollenkaan suostu, sillä edellisen alennuksen pidämme jo kylliksi riittävänä, että tämä menee jo liikoihin. Ja jos suostuisimmekin, niin kuka takaa, ettei taas viikon tai parin päästä olisi sama leikki edessä.

— Hyvä, hyvä! — huusivat työmiehet Moukarin lopetettua.

— Piruko teitä siinä kiljuttaa?! Olkaa edes hiljaa siinä! Ja sen sanon heti teille, että kuka ei suostu jäämään työhön uusilla ehdoilla, saa lähteä, sillä niskoittelua emme salli. Sekä sinä Moukari saat heti lähteä matkoihisi, sillä sinä näyt vaan vahinkoa ja epäjärjestystä saavan täällä aikaan. Ja muista se, ettet tule meidän aluetta aivan lähelle, sillä sinulle voi käydä huonosti silloin. — Teille muille ilmoitan, että ken ei

suostu, niin saa ilmoittaa meille ja tulla nostamaan heti palkkansa. No, kuka teistä haluaa?

Lahti luuli tällä masentaneensa kokonaan työmiesten mielet, mutta hänen suureksi ihmeekseen huusi yhtäaikaa toistasataa suuta:

— Minä, minä!

Ainoastaan neljä vanhempaa miestä oli niitä, jotka eivät huutoon yhtyneet.

— Mi-mitä tämä on? Kaikkiko?

— Kaikki! — kuului voimakas ääni.

— Mutta ajatelkaahan toki hyvät miehet! Nythän on talvi ja mihin te kaikki perheinenne siten joudutte.

Ääni oli jo saanut suopeamman soinnun.

— Mitäs te siitä huolitte! Eihän piru sitä sure, minne ihmisen sielu joutuu — irvisteli joku suupaltti mies.

— Olkaa sentään järkeviä, kehoitan minä. Me juuri katsomme teidän parastanne, sillä tahdomme antaa teille työtä läpi talven, joka käy päinsä ainoastaan palkkoja vähentämällä, sillä työtä ei kannata jatkaa entisillä palkoilla. Jos sitä vaaditaan, niin on meidän pakko keskeyttää työ ja perheenne jäävät talven alla leivättömiksi. Ajatelkaa sitä.

Lahti ei jaksanut itsekään olla hämmästyttä tekasemaansa rohkeaa valhetta.

— Se ei ole totta, sanon minä — alkoi Moukari. — Kauvan saitte te vetää nenästä tovereitani, mutta tässä ette enää pimitä meitä. Minä luen kaikkien kuullen kirjeen, jonka olen saanut sen liikkeen johtajilta, jonne hankitte tavaran. Se puhuu kokonaan toista kuin te. Sitäpaitsi ihmettelen sitä, että aijotte vähän väliä alentaa palkkoja ja selitätte aina, ettei kannata teettää entisillä palkoilla. Mutta kuulkaa kirjeen sisällys!

Ja Moukari alkoi lukea kirjettä, joka pani miehet ihmettelemään kirjeen tekemistä paljastuksista, mutta Lahden pani se sähisemään kiukusta. Raitio ja Kaijanen seisoivat vaaleina, mutta muuten välinpitämättömän näköisinä työmiesten heihin silmäillessä.

— Siinä sen kuulitte — sanoi Moukari lopetettuaan — punnitkaa nyt asiaa.

— Eläköön puhuja!

— Tuo on kaikki valhetta! — ärjyi Lahti. — Se on kaikki sinun omaa sepittämäsi. Näytä tänne se paperi!

— Ei sitä niin vähällä hellitetä, eikä sellaisella puheella. Kauniisti jos pyydätte, niin näytän.

— Hävytön! Vai vielä kauniisti mokomakin kiihottaja! Minä sanon sinulle, että lähde nyt heti näkyvistäni ja alueeltani, jos et halua saada ruununmiehiä niskaasi. Mars konttoriin palkkasi saamaan ja sitte tielle!

— Lähdemme kaikki. Ellei palkkaa pysytetä entisellään ja Moukaria pidetä työssä, niin emme yksikään heilauta hakkua — sanoi eräs miehistä, johon toisetkin yhtyivät.

— No, menkää sitte, vaikka hiiteen! Kyllä meille ei ensiksi hätää tule. Miehiä kyllä aina saa vaikka kuinka paljon. Lähtekää vaan, tehkää lakko, koska haluttaa. Mutta pelkään kuitenkin, että tulette tekoanne vielä katumaan, mutta sama se meistä.

— Palkat käteen!

Apealla mielellä lähtivät isännät konttoriin palkan maksuun, sillä heidän hyvät toiveensa yrityksen onnistumisesta olivatkin äkkiarvaamatta menneet myttyyn. Palkat maksettuaan riensivät jokainen eri suunnalle tiedustelemaan väkeä työhön. Oli otettava vaikka korkeammallakin palkalla, kunhan vaan lakkohomma olisi saatu myttyyn menemään. Sano-malehtiinkin lähetettiin ilmoitukset, että työmiehiä halutaan sinne suurempi määrä.

Palkkansa saatuaan kokoontuivat työmiehet metsässä, jossa tehtiin luja päätös jyrkästi taistella yhteisesti leipänsä puolesta viimeiseen asti. Kirjoitettiin sopimuskirja, jonka alle jokainen kirjoitti nimensä, suostuen taistelemaan yhteisen asiansa puolesta. Erikseen suostuttiin maksamaan sakkoa ammattiosaston lakkorahastoon määrätty summa, jos ken horjauttaisi rikkomaan lupauksensa. Työväen omiin sanomalehtiin lähetettiin huomautus, ettei kenenkään ammattitoverin olisi paikkakunnalle saavuttava, ennenkuin kaikki asiat saataisiin selväksi.

Näin oli taistelu alkanut työn ja pääoman välillä.

IV.

Lupaavalta ei ainakaan alku näyttänyt isännistölle. Työmiehillä näytti riittävän yksimielisyyttä taistellessaan yhteisen asiansa puolesta. Isännistön kokeet saada työväkeä muualta, onnistuivat huonosti. Ainoastaan pari kolme ammattitaitoista miestä saatiin vietellyksi pilaamaan toveriensa asiaa. Lisäksi saivat liikkeenomistajat narratuksi joukon ammattiin perehtymättömiä miehiä, joille lupasivat hyvän palkan sekä ammattiopetuksen, kunhan suostuisivat vaan auttamaan heitä pääsemään voitolle. Pääasia näytti heillä olevan, että miehiä saatiin runsaasti, vaikkapa aivan ymmärtämättömiä ammatin suhteen, kunhan vaan luku oli suuri, jonka piti lamauttaa lakkolaisten toiveet.

Siitä huolimatta pysyivät lakkolaiset yksimielisinä kolmisen viikkoa. Mutta nyt, kun liikkeenharjoittajat näkivät ettei työ edisty juuri mitään, eikä lakkolaisukaan aijo alistua, niin päättivät he ryhtyä viekkaampaan keinoon. He alkoivat yksitellen puhutella yksinkertaisempia lakkolaisia ja lupailivat näille korkeampia palkkoja, jos tulevat työhön. Tämä auttoi heitä osaksi. Muutamat raukat antausivat oman edun toivossa pettureiksi ja tarttuivat koukkuun. Isännistön

leirissä nousi tästä suuri ilo, sillä näyttihän vihdoinkin heidän hartain toivonsa alkavan toteutua.

Onneksi ei petturien luku ollut kovin suuri, ettei se paljonkaan masentanut lakkolaisia. Päinvastoin näyttivät he enemmän lujittuvan päätöksessään. Avustusta saatiin sitäpaitsi toisilta paikkakunnilta aatetovereilta ja se lisäsi lakkolaisten intoa. Vieläpä laadittiin pettureista ja rikkureista luettelo, ja sen alle petturien murhevirsi, jota levitettiin ympäri maan ammattilaisten keskuuteen varoitukseksi muille.

Kun lakkolaiset eivät alkaneet antautua eikä useaakaan aikonut lähteä pois paikkakunnalta, niin päättivät yhtiömiehet ryhtyä toiseen keinoon. He päättivät häätää lakkolaiset asunnoistaan. Asunnot olivat enimmäkseen torppia erään aatelisneidin maalla. Torpparit olivat enimmäkseen lakkolaisten puolella, sillä he olivat ikäänkuin tulleet samoiksi taistelutovereiksi lakkolaisten kanssa. Suurin osa heistä oli kieltäytyneet antamasta ollenkaan rikkureille asuntoa.

Lahti kun näki tämän, niin ryhtyi hän käymään miehestä mieheen torpparien luona, vaikuttaakseen että nämä kieltäisivät asunnon lakkolaisilta. Kun tämä työ ei näyttänyt tuottavan toivottuja tuloksia, niin

päätti hän käyttää ratkaisevampia keinoja. Hän meni maatilán omistajan luo ja yksinkertaisesti pyysi tämän antamaan määráyksen, että jokainen lakkolaisia suojeleva torppari joutuu poisajettavaksi. Vaikutus olikin tähán parempi, sillä ei kulunut pitkää aikaa kun tämä isänmaan onnea valvova aatelisneiti julisti alustalaisilleen että jokainen, joka lakkolaisia pitää luonaan, joutuu pois torpastaan.

Mainittu määráys auttoikin osaksi, sillä torppansa menettämisen pelko pakotti monenkin tekemään työtä käskettyä, vaikka muuten olivatkin taistelevien lakkolaisten puolella. Oli sentään muutamia, jotka eivät ryhtyneet noudattamaan käskyä ja huolimatta Lahden runsaista ponnistuksista, saatiin ainoastaan yksi Reiska-niminen torppari hädetyksi pois asunnostaan keskellä talvea.

Mutta mikään ei voinut sentään lamauttaa lakkolaisten intoa. Vaikka isännistö ei näyttánytkään peräytyvän ja vaikka muutamia tovereita siirtyikin petturien joukkoon, niin ei työmiehetkään menettäneet toivoansa voitosta.

V.

Toista vuotta oli kulunut lakon alkamisesta. Hiitaasti oli työ edistynyt sillä ajalla ja isännät jo monen monta kertaa olivat saaneet tuskailla töiden huonon onnistumisen vuoksi. Vähitellen olivat sentään rikkurit tottuneet uuteen ammattiin ja työt olivat alkaneet jo luistaa hiukan paremmin. Mutta silloin tapahtui eräänä syksyisenä päivänä ihmeitä. Rikkurit nimittäin vaativatkin työstä lakkaamisen uhalla palkkojen korotusta. Tämä oli isännistölle salama kirkaalta taivaalta. He eivät olleet uskoneet, että rikkurit, jotka heidän mielestään olivat tulleet heidän pelastajikseen tässä taistelussa ja jotka he olivat oman aineellisen tappionsa uhalla opettaneet ammattitaitoisiksi, saadakseen itselleen siveellisen voiton. Mutta nyt he näkivät selvästi edessään tämän tosiasian, joka siihen asti oli jäänyt heiltä huomaamatta. Heidän kiukullaan ei ollut enää rajoja. He polkivat jalkaa maahan, repivät tukkaansa ja laskivat suustaan kiukunpurkauksia.

— Te hävyttömät! — kirkui Lahti. — Kehtaattekin tehdä sellaisia esityksiä. Me olemme teitä vieneet oman häviömme uhalla eteenpäin ja opettaneet teille ammatin ja nyt te palkaksi tästä teette tällaisen työn.

Ei penniäkään korotusta sanon minä! Ja jokainen työhön ja ken ei tahdo tehdä työtä entisillä ehdoilla, saa mennä!

— Sama se meistä. Me liitymme lakkolaisiin! — huusi rikkurijoukko.

— Menkääpä vaikka tuhannen kattilaan! — ärjäsi Lahti ja yhtiömiehet läksivät verkalleen kävelemään pois työpaikalta.

* *

*

Rikkurit olivat tehneet varman päätöksen lakata työstä. He aikoivat sovittaa asiansa entisten lakkolaisten kanssa ja liittyä heidän kanssaan samaan taisteluun. Entisistä lakkolaisista oli suurin osa levinnyt toisille paikkakunnille. Näille lähetettiin sana saapua yhteiseen kokoukseen, joka pidettäisiin Sekalan sosialistikodissa, ja jossa oli lyötävä sovinnon käsi molemmin puolin.

Kokous saatiinkin toimeen ja täällä pyysivät rikkurit käytöstään anteeksi ja lupasivat toimittaa kaikki hyvitykset ja liittyä lakkolaisten taistelutovereiksi. Lakkolaiset mielihyvällä suostuivat toisten esitykseen ja niin vietettiin yhteinen sovintojuhla, jonka tu-

loksena oli keskinäinen toveruusliitto ja päätös taistella yksimielisenä yhteisen asian puolesta. Rikkurit ja petturit suorittivat lupaamansa hyvitykset ja tämän jälkeen olivat he kaikki jälleen tovereita. Moukari piti tilaisuudessa puheen, jonka lopussa mainitsi:

— Olemme olleet vastakkain taistelevia veljiä. Toiset meistä ovat taistelleet oikeuden puolesta rahan ylivaltaa vastaan, toiset ovat eksytettyinä olleet rahavallan puolustajina. Mutta nyt vihdoinkin olemme löytäneet toisemme. Olemme päässeet sille yhteiselle pohjalle, joka meille kaikelle työväelle on ensimmäinen ja välttämätön ehto onnistuaksemme puuhissamme ja joka on *yksimielisyys*. Eläköön yksimielisyytemme!

— Eläköön! — kaikui voimallinen ja innokas huuto.

Yhteisen sovinnon tehtyä lähetettiin lähetystö isännistön luo pyytämään vastausta, josko he suostuvat korottamaan palkat työväen pyytämään määrään. Niin kauvan kun korotusta ei tule, ei työväestö aloita työtä. Kuulematta loppuun, ajoi isännistö lähetystön konttorista ulos, sanoen ei tarvitsevensa heidän apuun palkan järjestelyssä.

Tätä ei kumminkaan työväen leirissä säikähdetty, sillä tiedettiin työn seisauttamisen olevan mahdotonta, koska seuraavassa kesäkuussa piti urakka olla valmis, ja työn suoritus ei enää sallinut vähintäkään viivyttelyä sekä rikkureita oli enää riittävää määrää mahdoton saada, varsinkaan ammattitaitoisia. Työväki pysyi siis aivan levollisena päätöksessään ja odotti lopputulosta taistelussa.

Ei kulunutkaan enempää kun neljä päivää, kun isännistö huomasi asemansa toivottomuuden. Rikkureita oli mahdoton saada ja kaikki muutkin keinot näyttivät loppuneen. Ei auttanut sen vuoksi muu, kun lähettää työnjohtaja työväen luo pyytämään, että nämä lähettäisivät lähetystönsä sovitteluita hieromaan. Tämä lähetettiin isännistön luo, joka tällä kertaa ottikin lähetystön kohteliaasti vastaan. Lahtikin tunnusti huomanneensa sovinnon tärkeyden ja siksi tahtoi hän tehdä sen . . . pahempien seurausten välttämiseksi.

Sovittelujen tuloksena oli, että työväestön vaatimukset hyväksyttiin muuten molemmin puolin, paitasi että kahdesta työlajista hiukan alennettiin tariffia. Tulos ilmoitettiin isännistön läsnäollessa työväel-

le, joka myöskin päätti hyväksyä ehdot. Kun näin oli ehdot hyväksytty, kirjoitettiin sopimuskirjan alle molemminpuolisesti ja taistelu oli täten päättynyt. Lopuksi avasi isännistä Lahti suunsa ja vakavana lausui joukolle:

— Taistelumme on päättynyt ja te olette päässeet onnellisten voittajain puolelle. Sen vuoksi en jaksa olla tunnustamatta, että on olemassa eräs voima, joka on suurempi rahan voimaa, jos se on koottu yksimielisyyden lipun ympärille. Sen olette te nyt oivaltaneet ja vaikka olenkin voitettu, niin lausun teille kuitenkin onnitteluni. — Ja näin sanottuaan lähtivät yhtiökumppanit käymään omia teitään.

— Tuo oli suoraa puhetta, vaikkakin myöhään tunnustettu — sanoi Moukari. — Mutta tämä on meille selvä todistus, että työllä on taistelussaan rahaa vastaan suurempi voima puolellaan, jos vaan ymmärretään sitä käyttä. Vihdoinkin olemme sen löytäneet, vaikkakin myöhään, ja päässeet sen avulla voittajiksi. Siksi pysyköön meissä tästä lähtien sammumaton yksimielisyyden henki ja säilyköön meillä aina sydämmessämme tieto, että työväellä on käytettävänään kaikkea muuta voimakkaampi pääoma, jos

vaan ymmärretään ja tahdotaan sitä käyttää.

— Hyvä!

— Mutta sinua, Moukari, saamme me kaikki kiittää siitä opetuksesta, jonka olet meille antanut — sanoit eräs työmiehistä. — Siis kunniaksesi „eläköön“! — Ja silloin kaikui tosiaankin jyrisevä huuto, joka lähti tuon suuren miesjoukon karastuista sydämmistä.

— Ei mitään kiittämistä. Minä olen tehnyt ainoastaan *velvollisuuteni*, joka kuuluu jokaiselle työläiselle.

Näin oli päättynyt taistelu, jossa työ kukisti pääoman vallan allensa.

* *
*

Lisäykseksi olkoon mainittu, että vuosi edellisen tapauksen jälkeen asetti Sekalan työväestö Moukarin valtuusmiesehdokkaaksi. Mutta kun pääomanomistajat tämän kuulivat ja muistivat Moukarin osan tuossa pitkässä lakossa, niin raivostuivat he siitä niin, etteivät myöntäneet herrojen joukossa työväelle yhtään sijaa. Parasta se taisi heille ollakin, sillä hän olisi varmaankin ollut heillekin „vaarallinen mies“.

Anton Huotari.

